

Téma č. 3: Prechod z baroka do klasicizmu, Gluck a jeho operná reforma, Mannheimská škola a jej prínos

I. Inštrumentálna hudba

Prechodné obdobie (koniec 17. až 1. polovica 18. storočia) sa vyznačuje postupnou zmenou hudobného myslenia.

Všeobecné znaky:

- Ústup kontrapunktu (polyfónie).
- Dôraz na tanečnosť.
- Vznik nových hudobných druhov a foriem (inštrumentálne sólové koncerty, sláčikové kvartetá, sonáty).

Etapy vývoja:

- 1. Prelom 17. a 18. storočia:**
 - Kompozície najmä pre sólové nástroje.
 - Postupný ústup polyfónie.
 - Množstvo melodických ozdôb.
 - **Predstavitelia:**
 - *Clavecinisti*: Francois Couperin, J. P. Rameau, Domenico Scarlatti.
 - *Sláčikoví virtuózi*: G. Tartini.
- 2. 1. polovica 18. storočia:**
 - Úplné odmietanie kontrapunktu.
 - Prestatie používania generálneho basu (GB).
 - Prevažuje komorná a orchestrálna literatúra.
 - Presadzovanie koncertantného princípu.
 - Vznik sláčikového kvarteta.
 - Z 3-dielnej opernej predohry (*sinfonie*) sa vykryštalizovala **3-častová symfónia**.
 - **Predstavitelia**: G. B. Sammartini, L. Boccherini, Pietro Locatelli.

II. Mannheimská a Berlínska škola

Umelecká snaha skladateľov o štýlový prechod vrcholí pôsobením týchto dvoch škôl.

- **Berlínska škola:**
 - Synovia J. S. Bacha (Wilhelm Friedemann, C. P. E. Bach, Johann Christian).
 - Rod Bendovcov (František, Jiří Antonín).
- **Mannheimská škola:**
 - Rod Stamitzovcov (Ján Václav, Carl).

- František Xaver Richter, Antonín Fils.

Prínos Mannheimskej školy:

- **Dynamika a agogika:** Zavedenie miernych agogických zmien a prudkých dynamických kontrastov (tzv. *Mannheimské vzdychy*, *Mannheimské rakety*, *fp*).
- **Melodika:** Používanie melodických ozdôb a spevnej melodiky.
- **Orchester:** Položenie základov symfonického orchestra (ustálenie všetkých skupín nástrojov).
- **Forma:**
 - Kontrast dvoch tém v 1. časti (základ sonátovej a rondovej formy).
 - Zavedenie **4-častového sonátového cyklu** do hudobnej praxe:
 1. Sonátové *allegro*
 2. Sonátové *adagio*
 3. Tanečná časť (Menuet)
 4. Finále

III. Vokálna hudba a operná reforma

V opernej literatúre dochádza k podstatným zmenám pod vplyvom sporov medzi zástancami vážnej a komickej opery.

- **Komická opera:** Významní predstavitelia boli skladatelia tzv. *buffisti* (Niccolo Piccinni, Domenico Cimarosa, Baldassare Galuppi).
- **Vážna opera:** Christoph Willibald Gluck.
- **Konflikt:** Zložitý vzťah medzi Händlom a Gluckom (neskoršie uznanie opodstatnenosti Gluckovej reformy).

Christoph Willibald Gluck (1714 – 1787)

- Pôsobil vo Viedni a Paríži ako kapelník, skladateľ a pedagóg (učil Máriu Antoinettu).
- Patrí do trojice významných operných reformátorov (Monteverdi, Gluck, Wagner).
- Jeho forma ovplyvnila operu na ďalších 100 rokov.
- Vytvoril ideál klasickej opery.

Znaky Gluckovej reformy:

- **Drama per musica:** Dôraz na dramatickú zložku a obsah, nielen na hudbu.
- **Predohra:** Súvisí s dejom opery, má symfonický charakter.
- **Recitatív:** Uprednostňuje *recitativo accompagnato* (sprevádzaný recitatív).
- **Árie:** Píše 2-dielne árie.
- **Spev:** Zrušenie samoučelného virtuózneho spevu v prospech výrazu.
- **Zložky:** Pridal zbory a baletné čísla ako organickú súčasť deja.
- **Orchester:** Rozšírenie dychovej sekcie orchestra.

Hlavné diela:

- Orfeus a Eurydika

- Ifigénia v Aulide, Ifigénia na Tauride
- Armida
- Alcesta
- Paris a Helena